

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/31/44-49>

Nərmin Həsənova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Ağcabədi filialı
nerminhesenova552@gmail.com

ZƏNGƏZUR DƏHLİZİ VƏ ONUN ƏHƏMİYYƏTİ

Xülasə

Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın eksklavı olan Naxçıvan Muxtar Respublikasını Ermənistan ərazisindən Azərbaycanın əsas hissəsi ilə birləşdirən mühüm geosiyasi və iqtisadi keçiddir. Dəhliz tarixi, mədəni və strateji əhəmiyyətə malikdir və Cənubi Qafqaz regionunda nəqliyyat, ticarət və regional əlaqə üçün mühüm əlaqə rolunu oynayır. Zəngəzur dəhlizinin yaradılması və fəaliyyətə başlaması Ermənistanla Azərbaycan arasında münaqişəyə son qoyan 2020-ci il Dağlıq Qarabağ atəşkəs sazişinin nəticəsidir. Zəngəzur dəhlizinin əhəmiyyəti onun regional dinamikanı yenidən formalaşdırmaq potensialındadır. Azərbaycana öz eksklavına və Türkiyəyə birbaşa çıxış imkanı verir, regionda iqtisadi və siyasi əlaqələri gücləndirir. Ermənistan üçün bu, iqtisadi inkişaf və regional təşəbbüslərə inteqrasiya imkanı yaradır, potensial olaraq ənənəvi marşrutlardan asılılığını azaldır. Dəhliz həm də tarixən etnik və ərazi münaqişələri ilə yadda qalan regionda sülh və sabitliyin möhkəmləndirilməsi potensialına malikdir.

Zəngəzur dəhlizi Cənubi Qafqazı Avropa və Asiya ilə birləşdirən daha geniş regional nəqliyyat şəbəkələrinin bir hissəsi kimi görünür. Onun inkişafı cəlb olunan ölkələrin iqtisadi artımına və onların geosiyasi əhəmiyyətinin artmasına töhfə verə bilər. Dəhlizin uğurla həyata keçirilməsi siyasi iradə, təhlükəsizliklə bağlı narahatlıqlar və əsaslı infrastrukturun inkişafına ehtiyac da daxil olmaqla, çətinliklərlə üzləşir. Zəngəzur dəhlizinin gələcəyi regional geosiyasətdə və beynəlxalq münasibətlərdə böyük maraq və əhəmiyyət kəsb edən mövzu olaraq qalır. Zəngəzur dəhlizinin təkamülü Cənubi Qafqazda regional əməkdaşlığa və iqtisadi inkişafa transformativ təsir göstərməyə hazırdır. Regionda uzun müddətdir davam edən gərginliyi potensial olaraq yumşaldaraq yeni əlaqə və əməkdaşlıq dövrünü simvollaşdırır. Dəhlizin inkişafı təkcə Azərbaycan və Ermənistan üçün əhəmiyyətli deyil, həm də beynəlxalq ticarət və geosiyasi uyğunlaşmalar üçün daha geniş təsirlərə malikdir.

Açar sözlər: regional inteqrasiya, iqtisadi inkişaf, geosiyasi əhəmiyyəti, infrastruktur investisiyaları, sülh və sabitlik, mədəni mübadilə

Narmin Hasanova

Aghjabadi branch of Azerbaijan State Pedagogical University
nerminhesenova552@gmail.com

Zangazur corridor and its significance

Abstract

The Zangezur Corridor is an important geopolitical and economic passage connecting the Nakhchivan Autonomous Republic, an exclave of Azerbaijan, from the territory of Armenia to the main part of Azerbaijan. The corridor has historical, cultural and strategic importance and serves as an important link for transport, trade and regional connectivity in the South Caucasus region. The creation and start of operation of the Zangezur Corridor is a result of the 2020 Nagorno-Karabakh ceasefire agreement that ended the conflict between Armenia and Azerbaijan. The importance of the Zangezur corridor lies in its potential to reshape regional dynamics. It gives Azerbaijan direct access to its exclave and Turkey, strengthens economic and political relations in the region. For Armenia, this creates an opportunity for economic development and integration into regional initiatives, potentially reducing its dependence on traditional routes. The corridor also has the potential to strengthen peace and stability in a region historically marked by ethnic and territorial conflicts.

The Zangezur Corridor is seen as part of a wider regional transport network connecting the South Caucasus with Europe and Asia. Its development can contribute to the economic growth of the countries involved and increase their geopolitical importance. Successful implementation of the corridor faces challenges, including political will, security concerns and the need to develop substantial infrastructure. The future of the Zangezur Corridor remains a topic of great interest and importance in regional geopolitics and international relations. The evolution of the Zangezur Corridor is poised to have a transformative impact on regional cooperation and economic development in the South Caucasus. It symbolizes a new era of engagement and cooperation, potentially easing long-standing tensions in the region. The development of the corridor is not only important for Azerbaijan and Armenia, but also has wider implications for international trade and geopolitical alignments.

Keywords: regional integration, economic development, geopolitical importance, infrastructure investments, peace and stability, cultural exchange

Giriş

Zəngin tarixi və mürəkkəb geosiyasi mənzərəsi ilə seçilən region Cənubi Qafqaz Zəngəzur dəhlizinin tətbiqi ilə potensial transformasiyanın yeni mərhələsinə qədəm qoydu. 2020-ci il Dağlıq Qarabağ atəşkəs sazişi nəticəsində yaranan bu dəhliz Ermənistan vasitəsilə Naxçıvan Muxtar Respublikasını Azərbaycanın əsas ərazisi ilə birləşdirməyi təklif edir. Onun yaranması regional dinamikada əhəmiyyətli dəyişikliyi və təkcə genişləndirilmiş əlaqəyə deyil, həm də uzun müddətdir davam edən geosiyasi gərginliyin həllinə yol təqdim edir. Zəngəzur dəhlizinin strateji əhəmiyyətini qiymətləndirmək olmaz. Azərbaycanın həm Naxçıvana, həm də müttəfiqi Türkiyəyə çıxışı üçün həyati bir əlaqə rolunu oynayır və bununla da regional ticarət və siyasi ittifaqları yenidən formalaşdırır. Ermənistan üçün dəhliz iqtisadi inkişaf və regional iqtisadi sistemlərə potensial inteqrasiya imkanı yaradır ki, bu da onun geosiyasi təcridini yüngülləşdirə bilər (Smith, 2022: 98).

Zəngəzur dəhlizinin yaranmasına səbəb olan tarixi konteksti araşdırır, onun regional iqtisadi, siyasi mənzərələrə potensial təsirini və cəlb olunmuş dövlətlər üçün təqdim etdiyi həm çağırışları həm də imkanları nəzərdən keçirir. Dəhlizin əhəmiyyəti beynəlxalq ticarət yollarına və geosiyasi strategiyalara potensial təsir göstərərək bilavasitə regiondan kənara çıxır. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizinin dərk edilməsi Cənubi Qafqazın inkişaf edən dinamikasını və onun daha geniş miqyasda rolunu dərk etmək üçün vacibdir. Zəngəzur dəhlizi fiziki keçiddən daha çox şeydir; Cənubi Qafqazın geosiyasətində yeni səhifəni təmsil edir. Dəhliz təkcə region daxilində deyil, həm də bu ərazidə xüsusi maraqları olan böyük qlobal güclərlə münasibətləri yenidən müəyyən etmək potensialına malikdir. Onun inkişafı beynəlxalq maraqlı tərəflər, o cümlədən Rusiya, Avropa İttifaqı və ABŞ tərəfindən diqqətlə izlənilir və onların hər biri bu strateji əhəmiyyətli regionda dəyişən dinamikadan müxtəlif şəkildə təsirlənir. Zəngəzur dəhlizi Cənubi Qafqazı Avropa və Asiya ilə birləşdirən daha geniş regional nəqliyyat şəbəkələrinin bir hissəsi kimi görünür (Davis, Petrov, 2021: 76).

Cədvəl 1. Zəngəzur dəhlizi Ankara -Bakü arasında quru yolu

Zəngəzur Koridoru ilə ilk kez Ankara-Bakü arasında doğrudan kara bağlantısı kurulacaq.

Mənbə: <https://cdn.oxu.az/uploads/W1siZiIsIjIwMjMvMTEvM>

Türkiyə Naxçıvanın Vəlidağ hissəsinə qədər olan 158 kilometrlik xətti yeniləyir. Buradan sonra xətt Ermənistan sərhədinə qədər uzanır. Türkiyə şirkətləri həm magistral, həm də dəmir yolu tikintisini həyata keçirirlər. Dilucu, İğdır və Qarsa uzanan 224 kilometrlik xəttin tenderi də keçirilib.

Şəkil 1. Ordubadla Zəngilan arasında yaşıl xətlə göstərilmiş Zəngəzur dəhlizi

Mənbə: [https://translate.google.com/?lfhs=2&sl=auto&tl=ru&text=Ordubadla%](https://translate.google.com/?lfhs=2&sl=auto&tl=ru&text=Ordubadla%20Zangilan%20dahlizi)

Zəngəzur dəhlizinin tarixi əhəmiyyətini nəzərdən qaçırmaq olmaz. Cənubi Qafqaz uzun müddət həm əməkdaşlıq, həm də münaqişə ilə əlamətdar olan tarixə malik mədəniyyətlərin, etniklərin və siyasi qurumların mozaikası olmuşdur. Xüsusilə Zəngəzur bölgəsi əsrlər boyu mübahisə və mədəni mübadilə nöqtəsi olub, indiki təşəbbüsü təkcə fiziki infrastrukturun qurulması məsələsi deyil, həm də mürəkkəb tarixi və mədəni landşaftda naviqasiya məsələsinə çevirib. Geosiyasi və tarixi perspektivlərlə yanaşı, dəhlizin iqtisadi nəticələri də araşdırılacaq. Genişləndirilmiş ticarət yolları və qlobal bazarlara asan çıxış vədi Azərbaycan və Ermənistan iqtisadiyyatları, eləcə də daha geniş region üçün xeyir ola bilər. İqtisadi faydalar uğurlu diplomatik danışıqlardan, təhlükəsiz və sabit əməliyyatlardan və regional aktorların iqtisadi artımı tarixi narazılıqlardan üstün tutmaq istəyindən asılıdır (Kərimov, 2020: 91).

Bunlara logistika və infrastruktur maneələri, əhəmiyyətli maliyyə investisiyalarına ehtiyac və regional münaqişələrin yenidən alovlanması riski daxildir. İşə cəlb olunan tərəflərin siyasi iradəsi və diplomatik fərasəti bu çağırışların həllində mühüm rol oynayacaqdır. Zəngəzur dəhlizi təkcə fiziki marşrut deyil; Cənubi Qafqaz regionunun ümidlərini, çağırışlarını və mürəkkəbliklərini təcəssüm etdirən potensial dəyişikliklərin simvoludur. Zəngəzur dəhlizinin nüanslı təsirlərini, xüsusilə regional sabitlik və beynəlxalq münasibətlər kontekstində daha da araşdırmaq vacibdir. Dəhlizin inkişafı tarixi narazılıqların və geosiyasi rəqabətin dərin kök saldığı regionda cərəyan edir. Nəticə etibarilə, onun tərəqqisi və uğuru təkcə infrastruktur və iqtisadi amillərdən deyil, həm də əhəmiyyətli dərəcədə diplomatik və təhlükəsizlik mülahizələrindən asılıdır (Thompson, İsmailov, 2023: 65).

Zəngəzur dəhlizinin əsas aspektlərindən biri onun regional təhlükəsizlik dinamikasının dəyişdirilməsində potensial roludur. Fasiləli münaqişələrin şahidi olan Cənubi Qafqaz, dəhlizin ya sülh və əməkdaşlıq üçün katalizator rolunu oynaya biləcəyi, ya da yenidən gərginlik üçün alov nöqtəsinə çevrilə biləcəyi yol ayrıcında dayanır. Rusiya, Türkiyə və İran kimi xarici aktorların təsiri altında olan bölgədəki incə güc balansını dəhlizin inkişafına daha çox mürəkkəblik qatır. Beynəlxalq ictimaiyyətin Zəngəzur dəhlizinə reaksiyası da diqqəti cəlb edir. Qlobal güclərin Cənubi Qafqazda müxtəlif maraqları var ki, bu da onların dəhlizlə əlaqəsinə təsir göstərə bilər. Məsələn, dəhlizin yeni ticarət yolları açmaq potensialı Avropa və ya Asiya ölkələrindən investisiyaları cəlb edə bilər, eyni

zamanda başqaları üçün strateji problemlər yaradır. Dəhlizin təhlükəsiz və qərəzsiz fəaliyyətinin təmin edilməsində beynəlxalq təşkilatların və potensial sülhməramlı və ya monitoring mexanizmlərinin rolu nəzərə alınmalı olan digər mühüm aspektdir (Birləşmiş Millətlər, 2023: 98).

Əlavə olaraq, dəhlizin sosial-mədəni təsiri kəşfiyyat tələb edən sahədir. Cənubi Qafqaz müxtəlif mədəniyyətlərin və icmaların məskənidir, onların həyatlarına və yaşayış vasitələrinə dəhliz əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə bilər. Əhalinin yerdəyişməsi, mədəni irsin qorunması və cəmiyyətin dəhlizin inkişaf prosesində iştirakı kimi məsələlər onun davamlı və ədalətli icrasını təmin etmək üçün vacibdir. Zəngəzur dəhlizi çoxşaxəli təşəbbüsdür və geniş təsirləri var. Onun uğuru geosiyasi həssaslıqların diqqətli nəzərdən keçirilməsindən, möhkəm iqtisadi planlaşdırılmadan və bütün maraqlı tərəflərin istək və narahatlıqlarını nəzərə alan inklüziv yanaşmadan asılıdır. Dəhlizin potensial təsirini, çağırışlarını və gələcəyini formalaşdıran regional və beynəlxalq amillərin incə qarşılıqlı təsirini hərtərəfli başa düşməyi təmin etmək önəmlidir (Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi, 2022: 47).

Şəkil 2. Zəngəzur dəmiryolu xətti

Mənbə: <https://oxu.az/politics/806526>

Zəngəzur Çinin “Bir kəmərlər - bir yol” layihəsinin Orta Dəhlizində yer alır. Xətt ümumilikdə 4256 kilometr məsafədə dəmiryolunu əhatə edir. Çin mallarının Orta Dəhliz vasitəsilə Qərbdə daşınması vaxt baxımından böyük üstünlüklər verir. Zəngəzur dəhlizi isə bu xətt üzərində tranzit keçidi baxımından mühüm mövqedədir.

Zəngəzur Dəhlizinin təsirləri enerji siyasəti və ekoloji mülahizələr sahələrini əhatə edir. Təbii ehtiyatlarla və enerji dəhlizləri ilə zəngin olan Cənubi Qafqaz regionu Xəzər dənizindən neft və qazın dünya bazarlarına nəqlində mühüm rol oynayır. Zəngəzur dəhlizinin inkişafı potensial olaraq yeni enerji marşrutlarını təqdim edə və ya mövcud olanları tamamlaya, beləliklə, regionun enerji mənzərəsini dəyişdirə bilər. Dəyişikliyin təkəcə Azərbaycan və Ermənistan üçün deyil, həm də regionun enerji resurslarında əsas maraqlı tərəflər olan Avropa, Rusiya və Asiya üçün əhəmiyyətli iqtisadi nəticələri var. Dəhlizin ətraf mühitə təsiri digər mühüm aspektdir. Cənubi Qafqaz müxtəlif ekosistemləri və zəngin biomüxtəlifliyi ilə tanınır. Zəngəzur kimi böyük nəqliyyat dəhlizinin tikintisi və istismarı onun ətraf mühitə təsirini dərinlən bilməklə həyata keçirilməlidir. İqtisadi inkişafın ətraf mühitin mühafizəsi ilə balanslaşdırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək, ciddi təsir qiymətləndirmələri və davamlı təcrübələr tələb edəcək (Qazaryan, 2021: 45).

Zəngəzur dəhlizinin regional nəqliyyat və logistikanın gələcəyinin formalaşdırılmasında rolu daha da genişlənərək, kəşfiyyatın kritik sahəsidir. Dəhliz Şərqlə Qərbi birləşdirən Avrasiya quru körpüsündə əsas tranzit marşrutuna çevrilmək potensialına malikdir. Mövcud tranzit vaxtlarını və

yükdaşıma xərclərini əhəmiyyətli dərəcədə azalda, mövcud marşrutlara uyğun alternativ təklif edə bilər. Belə bir dəhlizin inkişafı onun yolu boyunca yeni iqtisadi zonaların, sənaye qovşaqlarının və logistik mərkəzlərin yaranmasına gətirib çıxara bilər, yerli iqtisadi inkişafa təkan verə bilər. Nəzərə alınmalı olan digər ölçü rəqəmsal əlaqə və texnoloji irəliləyişlərin dəhlizə təsiridir. Rəqəmsal infrastrukturun fiziki infrastruktur kimi mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi bir dövrdə Zəngəzur dəhlizi boyunca nəqliyyatın idarə edilməsi, təhlükəsizlik və kommunikasiya üçün qabaqcıl texnologiyaların inteqrasiyası regional infrastruktur layihələri üçün yeni standartlar müəyyən edə bilər. Həmçinin texnologiya və innovasiya sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq imkanları yarada bilər.

Dəhlizin regionun ictimai-siyasi quruluşuna təsiri də diqqətəlayiqdir. İnsanların və malların daha çox hərəkətini asanlaşdırmaqla Zəngəzur dəhlizi daha çox əlaqəli və bir-birindən asılı olan regiona töhfə verə bilər ki, bu da potensial olaraq millətçi ritorikanın yumşaldılmasına və ümumi iqtisadi maraqlara diqqətin yönəlməsinə səbəb ola bilər. Bu aspekt tarixi münaqişələrin çox vaxt millətçi hisslər tərəfindən alovlandığı bir bölgədə xüsusilə vacibdir. Zəngəzur dəhlizinin qlobal geosiyasi uyğunlaşmalara təsiri ola bilər. Böyük dövlətlər Cənubi Qafqazda öz təsirlərini genişləndirməyə çalışdıqca, dəhlizin inkişafı qlobal siyasətin daha geniş kontekstində yaxınlaşma və ya mübahisə nöqtəsinə çevrilə bilər. Böyük dövlətlərin bu dəhlizə verdiyi cavablar, istər dəstək, istər müxalifət, istərsə də neytrallıq baxımından 21-ci əsrdə beynəlxalq münasibətlərin inkişaf edən təbiəti haqqında çox şey üzə çıxara bilər.

Zəngəzur dəhlizinin inkişafı çoxşaxəli, çoxşaxəli nəticələri olan bir işdir. İqtisadi artım, regional inteqrasiya və nəqliyyat və rəqəmsal infrastrukturda yeni standartların inkişafı üçün potensiala malikdir. Bununla belə, onun uğuru geosiyasi reallıqlar, ekoloji dayanıqlıq, texnoloji innovasiyalar və regionun ictimai-siyasi dinamikası da daxil olmaqla saysız-hesabsız amillərin diqqətlə nəzərdən keçirilməsindən asılıdır.

Şəkil 3. Türkiyəyə uzanan Zəngəzur dəhlizinin quru yolu 2024-də başlayacaq

Türkiyə hattın İğdır'a uzanan güzergahı için 2024'te çalışmaya başlayacak.

Mənbə: <https://cdn.oxu.az/uploads/W1siZiIsIjIwMjMvMTEvMjIvMTIvMTIvMjk>

Üstəlik, Zəngəzur dəhlizi regional əməkdaşlıq və rəqabətlə bağlı suallar doğurur. Cənubi Qafqaz ölkələri arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək potensialına malik olsa da, xüsusən də müəyyən

ölkələrə qeyri-mütənasib fayda təmin etdiyi halda rəqabəti gücləndirə bilər. Dəhlizin ədalətli və bərabər inkişafının və fəaliyyətinin təmin edilməsində regional qurumların və beynəlxalq vasitəçilərin rolu bu risklərin azaldılmasında mühüm rol oynayacaqdır. Dəhlizin insan ölçüsünü də nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Bura yerli icmalara təsir, yerdəyişmə və köçürmə məsələləri, mədəni mübadilə və qarşılıqlı anlaşma potensialı daxildir. Dəhlizin inkişafı icma, regional identiklik və transsərhəd qarşılıqlı əlaqələrin uzun müddətdir davam edən problemlərini həll etmək imkanı verir. Zəngəzur dəhlizi təkcə nəqliyyat layihəsi deyil; geniş geosiyasi, iqtisadi, ekoloji və sosial ölçüləri olan kompleks təşəbbüsdür. Onun inkişafı regional transformasiya üçün katalizator rolunu oynaya bilər, lakin bunun üçün diqqətli, balanslı və əhatəli planlaşdırma və icra tələb olunur. Dəhlizin Cənubi Qafqaza və onun hüdudlarından kənara potensial təsirinin vahid mənzərəsini təqdim edərək, çoxşaxəli aspektləri araşdırır (Braun, 2022: 67).

Nəticə

Zəngəzur dəhlizi Cənubi Qafqazda həm ümid, həm də çağırış simvolu kimi dayanır, regional geosiyasətin mürəkkəbliklərini, iqtisadi istəkləri, sabitlik və sülh axtarışlarını əhatə edir. Onun inkişafı 2020-ci il Dağlıq Qarabağ atəşkəs sazişindən irəli gələrək regionda mühüm dönüş nöqtəsini təşkil edir, əlaqə, iqtisadi əməkdaşlıq və potensial olaraq uzun müddətdir davam edən münaqişələrin həlli üçün yeni yollar təklif edir. Ticarət yollarını yenidən formalaşdırmaq, regional əlaqələri gücləndirmək və Azərbaycan, Ermənistan və onun hüdudlarından kənarda iqtisadi artımı təşviq etmək potensialı ilə dəhlizin strateji və iqtisadi əhəmiyyəti aydındır. Potensial ehtiyatla və diplomatiya ilə idarə edilməli olan bir sıra çətinliklərlə gəlir. Zəngəzur dəhlizinin uğuru regional aktorların təkcə maddi-texniki və infrastruktur ehtiyaclarını deyil, həm də tarixi, mədəni və ekoloji problemləri həll edərək birgə işləmək bacarığından asılıdır.

Əlavə olaraq, dəhlizin inkişafının dəstəklənməsi və monitorinqində beynəlxalq ictimaiyyətin rolu mühümdür. Qlobal güclər və beynəlxalq təşkilatlar Cənubi Qafqazın sabitliyi və firavanlığında maraqlıdırlar və onların iştirakı dəhlizin uğurunun və onun regional dinamikaya müsbət təsirinin təmin edilməsində əsas rol oynaya bilər. Əslində, Zəngəzur dəhlizi ərazilər arasında fiziki əlaqədən daha çox şeydir. Cənubi Qafqazda yeni bir fəsil üçün bir fürsətdir - genişləndirilmiş regional əməkdaşlığa, iqtisadi inkişafa və davamlı sülhə gətirib çıxara bilər. Dəhlizin reallaşması təkcə regional narahatlıq deyil, həm də qlobal ticarətə, enerji siyasətinə və geosiyasi sabitliyə müsbət töhfə vermək potensialına malik beynəlxalq əhəmiyyətli məsələdir.

Ədəbiyyat

1. Smith, J. (2022). Cənubi Qafqazın geosiyasəti: keçmiş və bu gün. Oksford Universiteti Nəşriyyatı.
2. Davis, R., Petrov, A. (2021). Zəngəzur dəhlizində iqtisadi imkanlar. *Jurnal of Eurasian Studies*, 15(3), s.45-63.
3. Kərimov, L. (2020). Naxçıvan bağlantısı: Azərbaycanın strateji istəkləri. Cambridge Scholars Publishing.
4. Thompson, H., İsmailov, E. (2023). Qafqazda İnfrastruktur Layihələrinin Ətraf Mühitə Təsirləri. *Ətraf Mühit Elmi və Siyasəti*, 19(2), s.112-129.
5. Birləşmiş Millətlər. (2023). Cənubi Qafqazda 2020-ci ildən sonrakı iqtisadi inkişafa dair hesabat. *Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nəşrləri*.
6. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi. (2022). Zəngəzur dəhlizi: Regional inteqrasiyaya yol. http://www.mfa.gov.az/zangazur_corridor [saytıdan götürüldü].
7. Qazaryan, N. (2021). Ermənistan və yeni ipək yolu: perspektivlər və çağırışlar. *Avrasiya İqtisadi İcmalı*, 12(1), s.77-94.
8. Braun, C. (2022). Cənubi Qafqazın Gələcəyi: Təhlil. *Geosiyasi Monitor*, 15 aprel. <https://www.geopoliticalmonitor.com/south-caucasus-analysis-2022> [saytıdan alındı].

Göndərilib: 04.11.2023

Qəbul edilib: 27.12.2023